

Brocki, Zygmunt

"Istorija tiechniki. Bibliograficzeskij ukazatel. 1960-1961", pod red. S. W. Szuchardina, Moskwa 1964 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 12/4, 841-842

1967

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Polacy są w tym zeszycie wydawnictwa słabo reprezentowani. Henryk Goldszmit (1878—1942), znany pod pseudonimem Janusz Korczak, wybitny polski pediatra, pisarz i działacz społeczny, został zamordowany w Treblince w sierpniu 25 lat temu, a 100 lat temu urodziła się w dniu 7 listopada Maria Skłodowska-Curie.

Wśród Polaków można jeszcze wymienić Wincentego Smidowicza (1867—1945), pseudonim Wincenty Wieriesajew, urodzonego 100 lat temu. Smidowicz, lekarz rosyjski i wybitny literat, był synem Polaka lekarza (Wincentego Smidowicza i Rosjanki. W 1943 r. otrzymał on państwową nagrodę za wybitne osiągnięcia w dziedzinie literatury. Był autorem wielu dzieł, z których kilka było tłumaczone na język polski.

Wydawnictwo *Donioście i jubileuszowe daty* jest niewątpliwie cenne dla historyków medycyny ze względu na dane biograficzne i źródła w nim zawarte. Należy jednak wyrazić zdziwienie, że nie zostało ono bardziej gruntownie opracowane.

Brakuje np. indeksu nazwisk — komentarze są tu chyba zbyt czyste.

W części pierwszej nie przestrzega się szlachetnego zwyczaju pisania nazwisk zagranicznych uczonych również w wersji oryginalnej. W części drugiej zwyczaj ten jest wprowadzony. Czemż więc taka niesystematyczność?

Nazwiska przybrane są podawane dużymi literami, a później w nawiasie normalnym drukiem nazwiska oryginalne. Objasnienia nieraz jednak brak. Nie wiem, czy informacja typu: „Wikientij Wikientiewicz WIERIESAJEW (Smidowicz)” (s. 16) przekonuje wszystkich, że Wieriesajew było pseudonimem Smidowicza, a nie odwrotnie.

Skoro wydawnictwo ma służyć pomocą tym, którzy opracowują biografie uczonych, dlaczego źródła nie są pełne? Np. źródła do Smidowicza podane na s. 17 liczą tylko 3 pozycje, a nie zostały uwzględnione inne, jak np.: „Gigiena i Sanitarija”, nr 7—8/1945, s. 63; „Protokoły Omskiego Miedzycznego Obszczestwa”, 1902—1903, t. 20, ss. 111—140; N. Raskin, *Doctors afield, Vikenti Vikentievich Veresaev (Smidowich)*, „New England Journal of Medicine”, 1961, ss. 1154—1155; „Woprosy Nierwno-Psichiczeskoj Miedziny”, 1902, ss. 479—508; „New York Medical Journal”, 1921, s. 161; „Wraczebnaja Gazieta”, 1903, s. 759. Czyżby źródeł tych nie znał Instytut?

Dlaczego nie podano objaśnienia skrótów? Wprawdzie można się domyślić, że „BME” oznacza *Wielką encyklopedię lekarską*, ale nie dla każdego musi to być jasne.

Dobrze byłoby pomyśleć i w Polsce o podobnym wydawnictwie albo w formie zeszytu sygnalizującego rocznice przypadające w danym roku, albo w formie jednorazowego wydania tablic chronologicznych, na których byłyby synchronicznie naniesione daty z historii polityki, oświaty, kultury, nauki i medycyny — polskiej i światowej.

Teresa Ostrowska

Istorija techniki. Bibliograficzeskij ukazatel. 1960—1961. Pod redakcją S. W. Szuchardina. Izdatielstwo „Nauka”, Moskwa 1964, ss. 229.

Ósmy z kolei tom adnotowanej bibliografii literatury historycznoteknicznej opublikowanej w ZSRR w języku rosyjskim jest — tak jak i tomy poprzednie¹ — wspólnym dziełem Instytutu Historii Przyrodznawstwa i Techniki AN ZSRR oraz Centralnej Biblioteki Politechnicznej.

Zasady i podstawowy układ bibliografii są takie same, jak w tomie siódmym,

¹ Tom szósty, obejmujący 1956 r., recenzowany był w nrze 2/1964 (s. 302) „Kwartalnika”, a tom siódmy, obejmujący lata 1957—1959 — w nrze 3/1965 (s. 426).

działów jest jednak mniej; pewne działy bowiem połączono, niektórych zaś nie ma zupełnie (np. dawnego działu *Technika w rolnictwie*). Jednocześnie wyodrębniono dział *Technika i jej miejsce w historii ogólnej*. Zmiany te nie zostały, niestety, zasygnalizowane w *Przedmowie*.

Ostatecznie obecnie mamy 21 działów (gdy poprzednio było ich 27), a mianowicie (w nawiasie liczba pozycji w dziale): *Teoria i metodologia historii techniki jako nauki, organizacyjne formy historii techniki* (97); *Technika i jej miejsce w historii ogólnej* (74); *Ogólna historia techniki* (175); *Dyscypliny ogólnotechniczne* (74); *Energetyka* (283); *Radioelektronika* (108; poprzednio były dwa działy: dział radio-techniki oraz dział automatyki, telemechaniki i techniki maszyn cyfrowych); *Górnictwo* (289); *Metalurgia* (206); *Technologia obróbki metali* (61); *Budowa maszyn* (133); *Technika wojskowa* (27); *Technologia chemiczna, wytwórczość produktów chemicznych* (156); *Wytwórczość produktów mineralnych* (72); *Budownictwo* (480; tak jak i poprzednio dział ten liczy najwięcej pozycji); *Wytwórczość produktów spożywczych* (47); *Wytwórczość papieru* (16); *Poligrafia* (19); *Wytwórczość przemysłu lekkiego* (90); poprzednio były osobne działy poświęcone historii włókiennictwa, krawiectwa, obuwnictwa; nadto włączono tu dawny dział historii techniki wytwarzania instrumentów muzycznych); *Foto- i kinotechnika* (22); *Transport* (jest to drugi z kolei najobszerniejszy dział; liczy on 349 pozycji, w tym transport wodny: 61, w tym budowa okrętów: 38); *Kształcenie kadr technicznych* (54).

Ogółem tom zawiera 2831 pozycji², z czego wynika, że w latach 1960—1961 ukazywało się średnio rocznie 1415 pozycji (w latach 1957—1959 było ich średnio rocznie 1806).

Poprzedni tom wykazywał trzynaście pozycji dotyczących wyłącznie Polski. Obecnie pozycji takich jest tylko trzy: o 15-leciu Instytutu Elektrotechniki w Warszawie (poz. 523), o 40-leciu Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Cukrownictwa (poz. 2253) i o budownictwie okrętowym w latach 1938—1959 (poz. 2580).

Główny zrab bibliografii mieści się na ss. 5—194. Resztę tomu wypełniają: skorowidz autorów, redaktorów, tłumaczy i recenzentów; skorowidz osób, którym poświęcone są prace (1091 osób; poprzednio było ich 1178). Najwięcej pozycji, jak zwykle, poświęcono Łomonosowowi: 142, w tym 55 — to artykuły powstałe w związku z 250 rocznicą urodzin uczonego); skorowidz przedsięwzięć, instytucji naukowych i szkół; wykaz wyzyskanych czasopism.

Tak jak i w tomach poprzednich brak jest żywej paginy, która ułatwiałaby poszukiwanie działów.

Zygmunt Brocki

Franz Weyergans, *La bibliothèque idéale des jeunes*. Editions Universitaires, Paris 1966, ss. 391.

Z dużym zainteresowaniem bierze się do ręki ten tom, aby dowiedzieć się, jakie książki z zakresu historii nauki uznane zostały za niezbędne dla wykształcenia młodego człowieka. Chodzi bowiem o tzw. bibliografię zalecającą, która obejmuje z górą 3 tysiące pozycji, przeznaczone dla czytelników w wieku pomiędzy 15 a 18 rokiem życia. Autor jednak — o którym dowiadujemy się, że od 20 lat para się krytyką literacką i jest ojcem pięciorga dzieci, z racji czego posiada pewną sumę doświadczeń pedagogicznych — nie traktuje swych odbiorców ani jako nie-

² Tym razem rzeczywista liczba pozycji zgadza się z numeracją: numerów też jest 2831 (wprawdzie są trzy numery dodatkowe, z literą a, ale są też trzy pozycje oznaczone dwoma kolejnymi numerami).